

Ú V O D.

Jak již bylo vytčeno v úvodních výkladech o vědě národohospodářské, zahostila se od 2. polovice XVIII. věku v Německu soustava politickoekonomického učení, kteráž také Sonnenfelsem uvedena do Rakouska. Sonnenfelsovo dílo („Grundsätze der Polizeii, Handlung und Finanzwissenschaft“) zůstalo pak úředně předepsáno jako učební kniha t. zv. věd politických („politische Wissenschaften“) až do r. 1848. Zatím nabyla trojdílnost řečená utvrzení zejména rozšířeným systémem Rauovým, jenž dělil: národohospodářskou nauku (Volkswirtschaftslehre), národohospodářskou politiku čili vlastní veřejnou péči o hospodářství národní (Volkswirtschaftspflege) a vědu finanční (Finanzwissenschaft). Prvá část zahrnovala tedy theorii národohospodářskou, jež té doby ovšem ještě byla výhradně teorií života soukromohospodářského; druhá část obsahovala praktickou nauku, in specie pak nauku o maximách státní působnosti v oboru národohospodářském, vyjmouc arci vlastní hospodářství státu, jež vyhrazeno bylo, a to zase výlučně s hlediska praktického, části třetí, vědě finanční. Vyloučení státu a státního vlivu z theorie ne pouze z methodických příčin soukromohospodářského vymezení předmětu (srovn. přednášku o methodě ve vědě národohospodářské), nýbrž z příčin zásadních bylo arci bludem, poněvadž stát sám i typickými podobami svého vlastního hospodářství i jako historický a nevyhnutelný činitel života národohospodářského vůbec jest též theoretickému badání národohospodářskému nanejvýše důležitým problemem.

Také i z jiné, v podstatě ovšem pouze vhodnostní příčiny, nebylo možno části zvané „národohospodářská politika“ zachovati přesně a výlučně charakter nauky praktické; neboť jedná se o jednotlivých odvětvích lidských činností hospodářských — rolnictví, lesnictví, průmyslu atd. — spojovala tato nauka z příčin praktické vhodnosti s příslušnými praktickými výklady i jistá theoretická učení, každé jednotlivé z těch odvětví výlučně se týkající (srovn. na př. Thünenův zákon v nauce o rolnictví). Odtud se pak vysvětluje, že novější dobou raději se různí v soustavě mezi povšechnou a zvláštní částí nauky národohospodářské.

S druhé strany však působnost státu v oboru národohospodářském jest článkem v souboru působností, jež nazýváme ve-

řejnou správou, učení o ní tedy též částí t. zv. vědy správní, kteroužto část označujeme jako správu národohospodářskou. Rozdíl národohospodářské politiky a národohospodářské správovědy bude spočívat v tom, že tato bude přihlížeti k pozitivnímu právu, přibírajíc minulost k vysvětlení jeho, k formálním kompetencím příslušných orgánů atd., kdežto ona minulost i přítomnost vyjasní kriticky, aby nabyla poznání správných maxim. Tu jde v podstatě o lex ferenda, tam o lex lata.

Systematika politiky i správy národohospodářské dala by se sice úplně přizpůsobiti soustavě všeobecné theorie národohospodářské, tedy na př. dle obvyklých kategorií: výroba, oběh, distribuce, spotřeba a pod. Leč obvyklá jsou rozdělení jiná. Tak na př. Stein ve své příruční knize vědy správní rozeznává v oboru národohospodářské správy část všeobecnou a zvláštní.

Předměty prvé, všeobecné části jsou úlohy správy, týkající se:

- a) hospodářské osobnosti (výdělkové společnosti atd.);
- b) živlů (požární policie, vodní hospodářství, pojišťování);
- c) obchodu (kommunikace, úvěr);
- d) nabytých práv (vyvazení, vyvlastnění).

Zvláštní část jedná o hornictví, lesnictví, rolnictví, řemesle, průmyslu, duševní práci a tržbě (inclusive celnictví).

K tomu připojen jest jako zvláštní samostatná část správní vědy výklad o správě, hledíc ke společnosti (gesellschaftliche Verwaltung), kdež zejména se vylíčí úkoly veřejné správy v příčině nouze (chudinství) a v příčině poměrů sociálních tříd (sociální otázka).

Takové nebo podobné systematiky užívá se i v běžných soustavách správního práva.

V následujících výkladech pojednává se jen o těch činnostech správy, o nichž ve všeobecných výkladech národohospodářských nebylo spolu promluveno, a přededílají se potřebné theoretické stati nebo historické rozhledy.